

La posada en marxa del Centre d'Observació de l'Univers culmina el projecte del Parc astronòmic del Montsec

- El COU és un espai lúdic que pretén ser referència de la docència i la divulgació astronòmica i geològica a Catalunya
- Compta amb un planetari digital multimèdia únic al món
- Es preveu que sigui visitat per 3.000 escolars l'any i també vol connectar amb la creixent demanda de turisme científic i astronòmic d'alguns països europeus
- El COU serà un element de dinamització associat al teixit turístic i de serveis dels municipis de la zona

El Consorci del Montsec ha posat en funcionament el Centre d'Observació de l'Univers (COU), ubicat a 3,5 km. d'Àger (la Noguera), dissenyat com a gran multiespai lúdic que pretén esdevenir el centre de referència de la docència i la divulgació de l'astronomia i la geologia a Catalunya.

El COU està format per **tres estructures principals**:

- Un **edifici central**, que dóna cabuda a l'**exposició permanent** sobre astronomia, geologia i fauna i flora de l'entorn del Montsec, les **aules taller**, l'aula informàtica i la recepció i administració.
- L'**Ull del Montsec**, que és a la vegada un **planetari digital multimèdia** que permet tant la recreació del cel actual com el de qualsevol època i una plataforma per a l'observació del cel en directe. Amb **capacitat per a 70 persones**, disposa d'una **cúpula abatible de 12 metres de diàmetre** en què s'hi reproduiran pel·lícules en format de semicircumferència completa i recreacions del tipus realitat virtual immersiva. Al mateix temps, aquest equipament compta amb una paret frontal mòbil que, com la cúpula, s'obre totalment i que deixa al visitant sota l'espectacular cel del Montsec, gairebé lliure de contaminació lumínica. L'observació en directe s'acompanyarà de les imatges obtingudes per un **telescopi de 30 centímetres de diàmetre** instal·lat en la mateixa sala i que mostra les imatges en petites pantalles TFT situades en cadascuna de les butaques. **No es té constància que hi hagi cap altre planetari semblant al món.**

· El **Parc dels Telescopis**, que és l'espai exterior reservat a l'**observació del firmament de dia i de nit**. Consta de dos edificis amb cúpules d'observació que alberguen **dos telescopis automàtics (un dels quals, de 40 centímetres de diàmetre)**, un **celòstat** per a l'observació solar i un conjunt de **telescopis portàtils**.

Des de visitants escolars i usuaris universitaris fins a turisme astronòmic

L'objectiu del COU és assolir l'acostament dels visitants i el món de la ciència, tot plegat a partir de la reproducció i l'anàlisi de la riquesa paisatgística, geològica i biològica de l'entorn del Montsec. S'adreça a una tipologia de públic molt plural que pot resumir-se a grans trets en base a quatre grups principals. En primer lloc, es preveu que el COU, a través del camp d'aprenentatge del Departament d'Educació en dies lectius, rebí **de l'ordre de 3.000 escolars de Primària i Secundària l'any**, als quals s'oferirà un seguit de continguts educatius i pedagògics sobre l'univers, amb professorat especialitzat. Les visites escolars començaran el febrer del 2009. Segonament, el COU es posarà **a disposició de la comunitat universitària** perquè hi puguin realitzar les pràctiques nocturnes d'Astronomia per als estudiants de la Facultat de Física de la Universitat de Barcelona. El tercer grup destinatari de l'equipament, a partir del proper mes de març, és un tipus de **públic més general**, de caire familiar o pertanyent a múltiples col·lectius socials i culturals, en caps de setmana, festius i períodes de vacances escolars. I no s'han passat per alt les possibilitats de **connectar amb la creixent demanda de turisme científic i astronòmic** procedent d'alguns països, com és el cas d'alguns de l'est d'Europa.

Culminació del Parc Astronòmic del Montsec

La posada en funcionament del COU significa la culminació del Parc Astronòmic del Montsec (PAM), que compta amb un altre equipament, l'Observatori Astronòmic del Montsec (OAdM), inaugurat el passat octubre. **La inversió total efectuada al PAM és de 6 milions d'euros, dels quals 4,3 s'han destinat al COU i la resta, a l'OAdM.**

El PAM (www.parcstronomic.cat) gaudeix de les **característiques úniques del Montsec que converteixen aquesta serra en el lloc més privilegiat de Catalunya per a l'observació astronòmica**. El Montsec és una serralada calcària de més de 40 km. de llargada i gairebé 19.000 hectàrees repartides, d'oest a est, entre l'Aragó (Montsec d'Estall) i Catalunya (Montsec d'Ares i Montsec de Rúbies). La vessant catalana està integrada per diferents municipis de les comarques de la Noguera i el Pallars Jussà. Rigorosos estudis realitzats

han establert que aquest indret gaudeix d'un cel nocturn sense presència de contaminació lumínica, d'excel·lents condicions meteorològiques i d'una gran estabilitat atmosfèrica que permeten l'obtenció d'imatges amb l'estabilitat adequada.

A l'empara d'aquestes condicions idònies, i en el si del projecte global Montsec Sostenible, **la Generalitat de Catalunya va endegar l'any 2001 el procés de construcció del PAM sota la direcció del Consorci del Montsec**, organització pública formada pel propi Govern català i diverses organitzacions locals del territori. Els aspectes tècnics del projecte són supervisats per una comissió d'experts formada per membres de l'Institut d'Estudis Espacials de Catalunya (IEEC), del Departament d'Astronomia i Meteorologia de la Universitat de Barcelona, del Consell Superior d'Investigacions Científiques i de la Fundació Joan Oró. La gestió científico-tècnica de l'OAdM és realitzada per l'IEEC, segons un acord establert amb el Consorci del Montsec. Un dels primers i principals promotors de la construcció del Pam fou l'insigne bioquímic lleidatà Dr. Joan Oró, que dona nom al telescopi de l'OAdM.

L'OAdM, situat a una 1.570 metres sobre el nivell del mar, a l'est del Pic de la Corona de la Serra del Montsec, a Sant Esteve de la Sarga (Pallars Jussà), **està dedicat a la recerca i la docència astronòmica de màxim nivell**. Constitueix el tercer observatori astronòmic professional de Catalunya, junt amb l'Observatori Fabra (inaugurat el 1904) i l'Observatori de l'Ebre (1905). **El telescopi Joan Oró de l'OAdM té una obertura de 80 cm**, amb instrumentació post-focus. Per la seva instrumentació i pels elements de suport i control que en permeten una operació robòtica global, **és el més gran i avançat tecnològicament de tot Catalunya i apareix com un dels deu millors del món**. El telescopi pot treballar en tres modalitats de funcionament, fet que li dona molta agilitat i versatilitat: **mode manual**, des de la sala de control de l'OAdM; **mode de control remot**, des de qualsevol lloc del món a través d'un navegador d'Internet (gràcies a la seva connexió de banda ampla amb l'Anella Científica); i **mode robòtic**, de manera que l'ordinador de control rep un llistat dels objectes celestials a observar i la seva prioritat, i el programari del telescopi planifica tota la nit d'observació, atenent a possibles interrupcions degudes a condicions meteorològiques adverses.

El telescopi Joan Oró ha permès fer el seguiment de l'increment de lluminositat del cometa Holmes i, en aquests moments, s'està duent a terme el de planetes en estrelles fora del sistema solar. **L'equipament es posarà a disposició de la comunitat astronòmica a través del sistema habitual d'avaluació de propostes i permetrà a les universitats fer-ne ús per a les seves activitats de recerca i investigació**. A més, els alumnes d'aquests centres podran realitzar-hi les pràctiques d'observació espacial corresponents als màsters i doctorats que cursen sobre aquesta matèria. Per altra banda, des de l'OAdM es desenvoluparan diferents programes d'observació referents a planetes extra-solars, objectes del sistema solar, estrelles

variables, últimes fases d'evolució estel·lar, supernoves, noves, contrapartides òptiques de fonts eruptives de raigs gamma, etc.

La **Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (RACAB)**, propietària de l'Observatori Fabra, té previst establir un **nou equipament d'observació astronòmica anomenat Fabra II en el recinte de l'OAdM**. El departament d'Innovació, Universitats i Empresa col·labora amb la RACAB per a la instal·lació del Fabra II amb una aportació de 300.000 euros.

Desenvolupament turístic i econòmic de l'àrea d'influència del Montsec

El PAM, amb els seus dos equipaments astronòmics, vol contribuir a la **dinamització de l'enorme potencial turístic del Montsec**, vinculat al patrimoni històric i artístic (Ruta Arnau Mir de Tost i nombroses edificacions d'origen religiós com la Col·legiata de Sant Pere d'Àger), al paisatge i la natura (els congostos de Mont-Rebei i Terradets, llacs, etc.) als esports de muntanya (excursionisme, ala delta, piragüisme), a l'oferta en gastronomia (la "Cuina de la mel") i allotjaments, a la geologia (jaciments a la Massana, a Fontllonga, a Orcau o a Basturs), a l'astronomia i a l'ornitologia (les Rutes de l'Àguila i del Trencalòs). Des de fa un temps, les administracions i els emprenedors privats del territori venen treballant conjuntament per posar en marxa diverses iniciatives per un **desenvolupament turístic sostenible que siguin compatible amb les activitats agrícoles i ramaderes tradicionals de la zona**, de manera que esdevingui un instrument útil perquè els municipis afectats i les persones que hi viuen puguin millorar la seua qualitat de vida, perquè els joves hi trobin oportunitats per no haver d'abandonar la seua terra i, fins i tot, perquè hi puguin tornar algunes de les persones que hi tenen arrels.

La Generalitat està treballant en un **pla d'aprofitament turístic de la línia fèrria Lleida-La Pobla de Segur en el seu pas per l'àrea d'influència del Montsec** que inclouria, entre altres actuacions, la rehabilitació d'algunes estacions i baixadors del recorregut per ubicar-hi diversos centres d'interpretació temàtics.

Per altra banda, el Consorci del Montsec ha creat la **marca turística Montsec** amb l'objectiu de promocionar el territori amb propostes de turisme de qualitat.

Àger, 18 de desembre de 2008